

Ortaokul Öğretmenlerinin Dinleme Eğitiminde Karşılaştığı Sınıf İçi Sorunlar¹

Yıldız YENEN AVCI *^a

Makale Bilgisi

DOI:

Makale Geçmişi:

Geliş 21.04.2020

Düzeltilme 20.05.2020

Kabul 19.06.2020

Anahtar kelimeler::

Dinleme becerisi,
Öğretmen görüşleri,
Sınıf içi sorunlar.

Makale Türü:

Araştırma Makalesi

Öz

Bu çalışmada ortaokul öğretmenlerinin dinleme eğitiminde karşılaştığı sınıf içi sorunlar ile bu sorunların nedenleri irdelenmiş; ayrıca öğretmenlerin sıklıkla başvurduğu çözüm yolları üzerinde durulmuştur. Araştırmaya 2017-2018 Eğitim-Öğretim Yılı'nda Aydın ili Efeler ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaokullarda görev yapan toplam 117 öğretmen katılmıştır. Araştırmaya katılanların 37'si Türkçe, 80'i ise diğer branş öğretmenidir. Sonuç olarak "öğrencilerin söz hakkı almadan konuşmaları" dinleme eğitiminde en yaygın olarak görülen sınıf içi sorun; "öğrencilerin dinleme kültüründen yoksun olmaları" ise bu sorunların başlıca nedeni olarak tespit edilmiştir. Dinleme eğitiminde benzer sorunlarla karşılaşan öğretmenler bunların çözümüne dair yine birbirine benzer yöntem ve tekniklere başvurumaktadırlar. "Sözlü uyarıda bulunarak yapılan yanlış olduğunu dile getirme ve sınıf içi kuralları hatırlatarak dinlemenin önemini belirtme" öğretmenlerin sınıf içi sorunların çözümüne yönelik olarak en çok tercih ettikleri uygulamadır.

Classroom Problems Environmental Secondary School Teachers Meet in Listening Education²

Article Information

DOI:

Article History:

Received 21.04.2020

Revised 20.05.2020

Accepted 19.06.2020

Keywords:

Listening skill,
Teacher opinions,
Class problems.

Article Type:

Research Article

Abstract

In this study, the classroom problems faced by middle school teachers in listening education and the reasons of these problems were examined; Also, the solutions that teachers frequently use are emphasized. A total of 117 teachers working in secondary schools affiliated to the Ministry of National Education in Efeler district of Aydın province in 2017-2018 Academic Year participated in the study. 37 of the participants in the study are Turkish and 80 of them are other branch teachers. As a result, the most common in-class problem in "listening to students without speaking" is the most common in classroom education; "Students' lack of listening culture" has been identified as the main reason for these problems. Teachers who encounter similar problems in listening education use similar methods and techniques for their solutions. "Expressing what is done by giving a verbal warning is wrong and reminding the importance of listening by remembering the rules in the classroom" is the most preferred application of teachers for the solution of in-class problems.

¹ Bu çalışma, 28 Nisan-01 Mayıs 2018 tarihleri arasında Antalya'da gerçekleşen III. INES Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi'nde sunulan bildirinin tam metin hâlidir.

*İlgili Yazar: y_yenen@hotmail.com

^a Dr., MEB, Aydın, Türkiye, <https://orcid.org/0000-0001-8697-5375>

² This study is the full text of the paper presented at the III. INES International Education and Social Sciences Congress held in Antalya between April 28 and May 01, 2018.

Giriş

Dil becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir yere sahip olan dinleme anne karnından itibaren başlar, çeşitli bilgi ve becerilerinin öğrenilmesinde etkin rol oynar (Güneş, 2013, 79). “İnsan yaşamında dinlemenin ve dinlenenin anlamının ayrı bir önemi vardır” (Kavcar, Oguzkan ve Sever, 2005: 46). Dinleme arkadaşlık, iş gibi toplumsal ilişkilerde, küme çalışmalarında, başka konularda işbirliğinde, radyo ve televizyonlardan haber ve bilgi almada, tiyatro, sinema izlemede, her türlü toplantı, konuşma gibi etkinliklerde varlığını hissettiren bilgi alma ve becerileri geliştirme yoludur. Araştırmalar bir kişinin insanlarla birlikte olduğu sürenin %42’sini dinlemekle geçirdiğini belirtmektedirler. Okulda öğretmen ve arkadaşlarını 2,5-4 saat dinleyen öğrencilerin okul başarılarıyla dinleme yeteneği arasında sıkı bir ilişki vardır (Göğüş, 1978: 227).

İyi bir dinleyici olmak aileden alınan eğitim ile başlar. Küçük yaşlarda dinlenen hikâye ve masallar bu becerisinin kazanılmasında etkili olsa da öğretmenlere büyük görevler düşmektedir (Aktaş ve Gündüz, 95). Güneş’e (2013: 97-100) göre dinleme becerisini geliştirmek için gerekli çalışmalar üç aşamada yürütülmelidir.

1. Dinleme Öncesi Aşama: Bu süreç ön hazırlık (araç-gereç hazırlığı) ve zihinsel hazırlık (ön bilgileri harekete geçirme, anahtar kelimelerle çalışma, tahmin etme, amaç belirleme, tür yöntem ve teknik belirleme) çalışmalarını içerir.
2. Dinleme Aşaması: Bu süreç dinlediklerini anlamayı, bilgiyi zihinde yapılandırmayı ve öğrenilen bilgilerin kalıcılığını sağlamak için uygulamaya dönüştürmeyi esas alır.
3. Dinleme Sonrası Aşama: Bu bölümde değerlendirme çalışmalarına yer verilir. Aktarılan bilgileri, konuşma biçimini, içeriği, nedenleri, sorunları, anlamı değerlendirme ve dinleme amacına ulaşma durumunu belirleme gibi çalışmalar yapılır.

Dinleme; konuya ilgi, dinleme nedeni, zihnin olgunluk ve yetişme düzeyi, genel yetenek, konunun sunuluşu, dinlemeye beden ve zihin yönünden hazır oluş, edinilmiş dinleme alışkanlıkları gibi unsurlara bağlı bir olaydır. Zihin sürekli ve etkili bir dinleme içinde kalamadığından ve zaman zaman konudan ayrıldığından çeşitli dinleme şekilleri ortaya çıkmıştır. Dikkatli dinleme (konuyu derin bir ilgi duyarak dinleme), doğru dinleme (konuyu tam anlama), eleştirci dinleme (dilediklerini doğru-yanlış; eksik-tam olarak değerlendirme), seçmeli dinleme (dinlediklerinden yalnızca amaca uygun olanı önemseme), duygusal dinleme (konuşana duyulan önyargıdan dolayı anlatılanları benimseme ya da yadsıma), anlamadan dinleme (çeşitli nedenlerden dolayı dinlediklerini anlamama) ve yarı dinleme (yarı dalgın dinleme). Bu dinleme örneklerinden en iyileri dikkatli, doğru ve eleştirci dinlemedir (Göğüş, 1978: 228-229).

İlköğretimden yükseköğretime kadar çeşitli yaş seviyelerindeki hedef kitleleri gözlemleyen bazı kaynaklarda değinilen dinleme kusurları genel olarak ilgisizlik, konuşmacının anlattıklarıyla değil, dış görünüşüyle ilgilenme, uygun olmayan zamanda ve/veya şekilde söz alma, konuşmacıyı ve diğer dinleyicileri rahatsız etme, konuşmacının anlattığı her şeyi not almaya çalışma, konudan kopma ve hayale dalma, kendi söyleyeceklerini tasarlama, ayrıntılara odaklanıp asıl noktayı kaçırma, önyargıların etkisinden kurtulamama, bilinmeyen kelimelere önem vermeme, tek bir dinleme yöntemini kullanma olarak belirtilmiştir (Doğan, 2016: 25-28).

Öğretmenler çalışmalarının verimli olabilmesi için derslikleri ve oturma düzenini uygun hâle getirmelidirler. Buna göre dersliklerde öğrenciler birbirini görecektir şekilde oturtulmalı, işitme ile ilgili sorunu ya da özrü olan çocuklar ön sıralara alınmalı, öğretmen konuyu işlerken öğrencilerin kendisini rahatça görebileceği bir yerde durmalı, dinlemeyle ilgili çalışmalar, öğrencilerin yorgun olmadığı bir zamanda yapılmalı ve derslik içinde tam bir sessizlik sağlanmalıdır (Kavcar, Oguzkan ve Sever, 2005: 46-47). Dinleme becerisi ilköğretimde en fazla ihmal edilen hususlardan biri (Akyol, 2012: 1) olsa da unutulmamalıdır ki “Bütün derslerde başarıya giden yol etkili dinleme becerisini kazanmaktan geçmektedir. Bu sebeple dinleme eğitimine gereken önem verilmelidir” (Gücüyeter, 2009: 169). Literatüre bakıldığında Kemiksiz’in (2017: 523-527) dinlemeyi konu alan makaleler üzerine yaptığı çalışma örnek gösterilebilir.

Araştırmacı en çok tercih edilen konuların dinleme strateji/yöntem/teknikleri (f=28), dinleme etkinlikleri (f=16), dinleme metinleri (f=14), dinleme becerisi (f=12), dinleme materyalleri (f=9), dinleme sorunları/engelleri (f=9) olduğunu belirtmiştir. Buna karşın dinleme eğitimi (f=4), dinleme kaygısı (f=4), dinleme yeterliliği (f=4), dinleme algısı (f=3), dinleme farkındalığı (f=3), dinleme üzerine yapılan çalışmalar (f=3), dinlemeye yönelik görüş (f=2) ve dinleme tutumu (f=2) gibi konular ise en az çalışılan konular olarak tespit edilmiştir. Kemiksiz, dinleme becerisinin geliştirilmesi noktasında önemli görevleri olan öğretmenlerin araştırmalara daha çok katılmalarını ve bunu yaparken farklı branşlardaki ve farklı öğrenim kademelerindeki öğretmenlere ulaşılması gerektiğini tavsiye etmiştir.

Yalar (2010: 30-41) ilköğretim okullarında uygulanan 3. sınıf Türkçe dersi öğretiminde karşılaşılan sorunları öğretmen görüşlerine göre incelediği araştırmasında öğretmenlerin, sınıf mevcutlarının kalabalık olması ve buna bağlı olarak her öğrenciye yeterince zaman ayıramaması, bilgisayar ve internet ağı başta olmak üzere araç- gereç eksikliği gibi bazı sorunlarla karşılaştıklarını ortaya çıkarmıştır. Altuntaş ve Akyüz (2015) “Üçüncü ve Dördüncü Sınıf Dinleme Eğitiminde Karşılaşılan Güçlüklerin Öğretmen Görüşlerine Göre Belirlenmesi: Nitel Bir Çalışma” isimli makalesinde öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (f=15) öğrencilerde dikkat eksikliği olmasını güçlük olarak gördüğünü belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra öğretmenler (f=4) sınıfların kalabalık olmasını ve sınıfta farklı yaş ve gelişim özelliklerine sahip öğrencilerin olmasını güçlük olarak belirtmektedirler. Sınıfta aşırı hareketli öğrencilerin olması, sürenin yetersiz olması, öğrencilerin sözcük dağarcıklarının yetersiz olması, öğrencilerin derse güdülenememesi, derse yönelik hazırbulunuşluklarının olmaması, derse aç gelmeleri (f=2) yine öğretmenler tarafından dile getirilen güçlüklerdir. Bu çalışmada ise dinleme becerisinde karşılaşılan sınıf içi sorunlar hem Türkçe hem de diğer branş öğretmenleri tarafından incelenmiş, sorunların olası nedenleri üzerinde durulmuş ve öğretmenlerin başvurduğu çözüm yollarına yer verilmiştir. Araştırma, dinleme eğitiminde karşılaşılan güçlükleri sadece Türkçe derslerinin değil, eğitimin bir sorunu olduğunu ortaya koymasından önem arz etmektedir.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın amacı, modeli, veri toplama teknikleri ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, dinleme becerisinde karşılaşılan sınıf içi sorunları hem Türkçe hem de diğer branş öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda ortaya koymaktır. Araştırmanın alt amaçları ise şöyledir:

1. Ortaokul öğretmenlerinin dinleme becerisinde karşılaştığı sınıf içi sorunlarının olası nedenleri nelerdir?
2. Ortaokul öğretmenlerinin dinleme becerisinde karşılaştığı sınıf içi sorunlara yönelik başvurduğu çözüm yolları nelerdir?

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel bir araştırmadır ve durum çalışması desenindedir. Yıldırım ve Şimşek'e (2013: 83) göre nitel durum çalışmasının temel gayesi bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılması, ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve söz konusu durumdan nasıl etkilendiklerinin ortaya çıkarılmasıdır.

Çalışma Grubu

Ortaokul öğretmenlerinin dinleme eğitiminde karşılaştığı sınıf içi sorunları ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma, 2017-2018 Eğitim-Öğretim Yılı'nda Aydın ili Efeler ilçesine bağlı MEB'e bağlı ortaokullarda görev yapan 117 branş öğretmenin görüşlerinden hareketle oluşmuştur. Araştırmaya katılanların 37'si Türkçe, 80'i ise diğer branş öğretmenidir: Sosyal Bilgiler (20), İngilizce (15), Din kültürü ve Ahlak bilgisi (16), Matematik (12), Fen Bilimleri (17) öğretmenidir. Branşlar Merkezi Ortak Sınavı'nda (TEOG) yer verilen dersler paralelinde belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik bilgilerine ilişkin olarak katılımcıların 65'i kadın, 52'si ise erkektir. Gönüllü katılımcılardan oluşan araştırma grubunun hizmet yılı bakımından dağılımı şöyledir: 1-

10 yıl arası çalışan öğretmen sayısı (f=25), 11-20 yıl arası çalışan öğretmen sayısı (f=57), 21 yıl ve üstü çalışan öğretmen sayısı ise (f=35).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmada üç sorudan –Sınıf içinde dinleme becerisine yönelik olarak sıklıkla karşılaştığınız sorunlar nelerdir?, 2. Sizce bu sorunlar hangi nedenlerden kaynaklanıyor olabilir?, 3. Bu sorunların çözümüne yönelik hangi uygulamalara başvuruyorsunuz?-oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Bu form araştırmacı tarafından hazırlanmış olan açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Uzman kişiler tarafından son hali verilen form uygulanabilirliğinin anlaşılması bakımından öncelikle küçük bir grup üzerinde denenmiş, bahar döneminde ise araştırma grubuna uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmede temel amaç önceden hazırlanmış sorular aracılığıyla konunun açık olmayan noktalarını açığa kavuşturmak ve onu derinleştirmektir (Üstün, 2016; 19). Verileri sözlü iletişim yoluyla toplama tekniği olan görüşme genellikle yüz yüze yapılmaktadır (Karasar, 2009: 165). Bu çalışmada ise ortaokul öğretmenlerinden görüşme formlarını yazılı olarak doldurmaları istenmiştir. Bunun nedeni ise öğretmenlerin bütün eğitim sürecini detaylı bir şekilde gözden geçirmelerine ve tecrübelerini kaydetmelerine olanak tanınmıştır. Araştırmada içerik analiziyle çözümlenen verilerin sıklık oranları (f) dikkate alınmıştır.

Bulgular

Ortaokul öğretmenlerinin dinleme eğitimine yönelik olarak sınıf içinde karşılaştığı sorunlar, bu sorunlara dair nedenler ile çözüm yöntemleri tablolarda gösterilmiş, verilere ilişkin açıklamalarda bulunulmuştur. Ortaokul öğretmenlerinin dinleme eğitiminde karşılaştığı sınıf içi sorunlar Tablo 1’de gösterilmiştir:

Tablo 1. Dinleme Eğitiminde Karşılaşılan Sınıf İçi Sorunlar

<i>Sınıf İçi Sorunlar</i>	Türkçe Öğretmenleri (T.Ö.) (f)	Diğer Branş Öğretmenleri (D.B.Ö.) (f)	Genel Toplam (f)
Söz hakkı almadan konuşma	15	20	35
Konuşanın sözünü kesme	8	14	22
Kendi aralarında konuşma	7	9	16
İç dünyalarına kapanma-	5	10	15
Dinlemediği halde dinlemiş gibi görünme			
Hem parmak kaldırma hem de	10	12	22
“Öğretmenim!” sözcüğünü kullanma			
İlgisini konu dışı kaynaklara verme	5	8	13
Başka derslere ait ödevleri yapma	2	4	6
Akranlarına yersiz tezahüratta bulunma	1	2	3
Akranlarına olumsuz söz ve davranışlarda bulunma	3	4	7
Sınıfa yiyecek, içecek getirme ve bunları derste tüketmeye çalışma	2	2	4
Cep telefonunu kullanma	1	1	2
Yerinden izinsiz kalkma ve sınıf içinde dolaşma	4	6	10
Sık sık lavaboya ve tuvalete gitme isteğinde bulunma	3	4	7
Uyarılmayı alışkanlığa dönüştürme	4	6	10
Sık sık saate bakma veya akranlarına ders bitimine kaç dakika kaldığını sorma	2	4	6
Sık sık çöp kutusuna bir şeyler atma	2	5	7
Erken toparlanmaya başlama	3	6	9
Çantasını karıştırma	2	3	5
TOPLAM	79	120	199

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenler dinleme becerisinde karşılaşılan sınıf içi sorunlara dair 18 farklı görüş ileri sürmüşlerdir: Öğretmenler en çok “Söz hakkı almadan konuşma” (f=35), “Konuşanın sözünü kesme” (f=22), “Hem parmak kaldırma hem de ‘Öğretmenim!’ sözcüğünü kullanma” (f=22); en az ise “Sınıfa yiyecek, içecek getirme ve bunları derste tüketmeye çalışma” (f=4), “Akranlarına yersiz tezahüratta bulunma” (f=3) ve “Cep telefonu kullanma” (f=2) sorunuyla karşılaşmaktadırlar.

Türkçe öğretmenleri (f=15) ve diğer branş öğretmenleri (f=20) öğrencilerin en çok söz hakkı almadan konuştuklarını dile getirmişlerdir. Türkçe öğretmenlerinin sıklıkla karşılaştığı ikinci sorun öğrencilerin hem parmak kaldırmaları hem de “Öğretmenim!” sözcüğünü kullanmaları (f=10), üçüncü sorun ise konuşanın sözünü kesmeleridir (f=8). Akranlarına yersiz tezahüratta bulunma (f=1) ile Cep telefonunu kullanma (f=1) Türkçe öğretmenlerinin en az karşılaştığı sınıf içi sorundur.

Diğer branş öğretmenlerinin sıklıkla karşılaştığı ikinci sorun öğrencilerin konuşanın sözünü kesmeleri (f=14), üçüncü sorun ise “Hem parmak kaldırmaları hem de ‘Öğretmenim!’ sözcüğünü kullanmaları” (f=12) dir. Cep telefonunu kullanma (f=1) diğer branş öğretmenlerinin en az karşılaştığı sınıf içi sorundur. Araştırmaya katılan öğretmenler dinleme becerisinde en çok ve en az karşılaşılan sorunlara yönelik olarak benzer görüşler dile getirmişlerdir.

Ortaokul öğretmenlerinin dinleme eğitiminde karşılaştığı sınıf içi sorunların olası nedenleri Tablo 2’de gösterilmiştir:

Tablo 2. Dinleme Eğitiminde Karşılaşılan Sınıf İçi Sorunların Olası Nedenleri

<i>Sınıf İçi Sorunların Olası Nedenleri</i>	<i>Türkçe Öğretmenleri (T.Ö.)</i>	<i>Diğer Branş Öğretmenleri (D.B.Ö.)</i>	<i>Genel Toplam</i>
	<i>(f)</i>	<i>(f)</i>	<i>(f)</i>
Dinleme kültüründen yoksunluk	14	26	40
Dikkat dağınıklığı	12	20	32
Sınıfların kalabalık olması	8	12	20
Teneffüslerin kısa olması	2	4	6
Ders sürelerinin uzun olması	1	2	3
İlgi odağı olma isteği (Dikkati çekme çabası)	2	3	5
Aile yapısı (İlgisiz aile, parçalanmış aile, sosyo-ekonomik yapısı düşük aile vb.)	1	6	7
Derse hazırlıksız gelme (Araç-gereç eksikliği)	5	8	13
Hazır bulunmuşluk düzeylerinin düşük olması (Önceki konuyu tekrar etmeme, yeni konuya hazırlık yapmama ve konular arasında ilişki kuramama)	4	7	11
Derse veya konuya karşı ilgisizlik	3	6	9
TOPLAM	52	94	146

Tablo 2’de belirtildiği üzere araştırmaya katılan öğretmenler sınıf içi sorunların olası nedenleri olarak 10 farklı görüş ileri sürmüşlerdir. Ortaokul öğretmenlerine göre en çok “Dinleme kültüründen yoksunluk” (f=40), “Dikkat dağınıklığı” (f=32), “Sınıfların kalabalık olması” (f=20); en az ise “Teneffüslerin kısa olması” (f=6), “İlgi odağı olma isteği (Dikkati çekme çabası)” (f=5), “Ders sürelerinin uzun olması” (f=3) sınıf içi sorunlara neden olmaktadır.

Türkçe öğretmenleri (f=14) ve diğer branş öğretmenleri (f=26) en çok “Dinleme kültüründen yoksun olma” ifadesini sınıf içi sorunların olası nedeni olarak görmüşlerdir. “Dikkat dağınıklığı” hem Türkçe (f=12) hem de diğer branş öğretmenleri (f=20) için sorunların ikinci nedeni olarak görülmektedir. Türkçe öğretmenleri için “Ders sürelerinin uzun olması” (f=1), “Aile yapısı (İlgisiz aile, parçalanmış aile sosyo-ekonomik yapısı düşük aile vb.) (f=1) en az etkiye sahip neden olarak görülürken, “Ders sürelerinin uzun olması” (f=1) diğer branş öğretmenlerinin en az görüş belirttiği neden olmuştur.

Ortaokul öğretmenlerinin sınıf içi sorunlar için başvurduğu çözüm yolları Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Sınıf İçi Sorunlara Yönelik Başvurduğu Çözüm Yolları

<i>Çözüm Yolları</i>	<i>Türkçe Öğretmenleri (T.Ö.)</i>	<i>Diğer Branş Öğretmenleri (D.B.Ö.)</i>	<i>Genel Toplam</i>
	(f)	(f)	(f)
Sözlü uyarıda bulunarak yapılın yanlış olduğunu dile getirme ve sınıf içi kuralları hatırlatarak dinlemenin önemini belirtme	8	28	36
Olumsuz davranışın tekrarı durumunda ses tonunu ve şiddetini yükseltme	7	22	29
Akıllı tahta uygulamalarına yer verme	1	2	3
Soru sorarak öğrencinin derse katılımını sağlama	2	4	6
Jest ve mimikleri etkili kullanma	4	10	14
Güncel olaylarla bağlantı kurma	2	1	3
Konunun önemini vurgulama	2	3	5
Konu anlatımına ara verme (hikâye, fıkra anlatma, şiir okuma vb.)	1	4	5
Susup bekleme	1	1	2
Farklı yöntem ve tekniği kullanma	2	4	6
Ders öncesi ödev verme	1	1	2
Konuyu dramatize etme	1	1	2
Kendini ifade etme konusunda öğrenciyi söz hakkı verme	2	2	4
Öğrenciyi aktif hale getirme	2	2	4
Onu yakından tanımaya çalışma, ilişkiyi güçlendirme	1	2	3
Öğrencinin velisiyle görüşme	1	1	2
Sınıf içinde dolaşarak öğrenciyi yakın olma	1	1	2
Olumsuz davranışın sık sık tekrarı durumunda cezaya başvurma (sözlü sınav yapma, yiyip içiyorsa tüm sınıfa ısmarlatma, ödevleri artırma, davranış notunu düşürme, tutanak yazma veya idari personelden destek alma vb.)	2	5	7
Öğrencinin hatasını anlaması durumunda onu ödüllendirme (takdir etme, davranış notunu yükseltme vb.)	2	6	8
TOPLAM	43	100	143

Tablo 3'te görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğretmenlerin sınıf içi sorunların çözümüne yönelik olarak 19 uygulamaya başvurduğu görülmektedir. Ortaokul öğretmenleri en çok "Sözlü uyarıda bulunarak yapılın yanlış olduğunu dile getirme ve sınıf içi kuralları hatırlatarak dinlemenin önemini belirtme"

(f=36), “Olumsuz davranışın tekrarı durumunda ses tonunu ve şiddetini yükseltme” (f=29), “Jest ve mimikleri etkili kullanma” (f=14); en az ise “Susup bekleme” (f=2), “Ders öncesi ödev verme” (f=2), “Konuyu dramatize etme” (f=2), “Öğrencinin velisiyle görüşme” (f=2), “Sınıf içinde dolaşarak öğrenciye yakın olma” (f=2) uygulamalarına yer vermektedir.

Öğretmenlerin en çok tercih ettiği birinci yol “Sözlü uyarıda bulunarak yapılanın yanlış olduğunu dile getirme ve sınıf içi kuralları hatırlatarak dinlemenin önemini belirtme” (T.Ö./f=8, D.B.Ö./f=28), ikinci yol “Olumsuz davranışın tekrarı durumunda ses tonunu ve şiddetini yükseltme” (T.Ö./f=7, D.B.Ö./f=22), üçüncü yol ise “Jest ve mimikleri etkili kullanma” (T.Ö./f=4, D.B.Ö./f=10) ifadesidir.

Tartışma ve Sonuç

Dinleme, Türkçe derslerinin dört temel becerisinden biri olsa da öğretim sürecinin anlatıma dayalı bütün etkinliklerinde varlığını hissettiren doğal bir üyesidir. Bu bakımdan dinleme eğitimi yalnız Türkçe dersinde değil, diğer branşlarda da üzerinde önemle durulması gereken bir kavramdır. Bu çalışmada, ortaokul öğretmenlerinin dinleme eğitiminde karşılaştığı sınıf içi sorunlar ortaya konulmaya çalışılmış, sorunların nedenleri irdelenmiş ve öğretmenlerin sıklıkla başvurduğu çözüm yolları üzerinde durulmuştur.

Araştırmaya katılan öğretmenler dinleme becerisinde karşılaşılan sınıf içi sorunlara dair 18 farklı görüş ileri sürmüşlerdir. En çok karşılaşılan sorun öğrencilerin “Söz hakkı almadan konuşma”larıdır. Akranlarına yersiz tezahüratta bulunma (T. Ö./f=1) ile Cep telefonunu kullanma (T.Ö./f=1 ve D. B. Ö./f=1) sınıf içinde en az karşılaşılan sorunlardır. Okullarda cep telefonu kullanımının yasak olması ya da cep telefonuna belirli sınırlılıklar çerçevesinde izin verilmesi bu durumu etkileyen faktörlerdendir.

Sınıf içi sorunların olası nedenlerine yönelik olarak 10 farklı görüşün ileri sürüldüğü tespit edilmiştir. Katılımcılar en çok “Dinleme kültüründen yoksun olma” ifadesini sınıf içi sorunların olası nedeni olarak görmüşlerdir. “Dikkat dağınıklığı” hem Türkçe (f=12) hem de diğer branşlar (f=20) için sorunların ikinci nedeni olarak görülmektedir. Dinleme eğitiminde karşılaşılan sorunları öğretmen görüşlerine dayalı olarak ortaya koyan Altuntaş ve Akyüz (2015) araştırmalarında dikkat dağınıklığını bir sorun olarak ele almakta ve dinlemeyi olumsuz etkileyen en önemli unsur olduğunu belirtmektedirler. Bu araştırmada ise dikkat dağınıklığı dinleme sorunlarının olası bir nedeni olarak görülmüş ve dinlemeye engel olan en önemli ikinci neden olarak tespit edilmiştir. Araştırmalarda bir sorun ya da bir olası neden olarak görülse de dikkat dağınıklığının eğitim sürecinde dinlemeyi doğrudan etkileyen kavramlardan biri olduğunu söylemek mümkündür. Araştırmada sınıfların kalabalık olması en yüksek orana sahip üçüncü neden olarak tespit edilmiştir. Araştırma bu yönüyle “Sınıfların kalabalık olması”nı dinlemeyi etkileyen güçlüklerden biri olarak gören Yalar’ın (2010) çalışmasıyla da benzerlik göstermektedir. Türkçe öğretmenleri için “Ders sürelerinin uzun olması” (f=1), “Aile yapısı (ilgisiz aile, parçalanmış aile) (f=1) en az etkiye sahip neden olarak görülürken, “Ders sürelerinin uzun olması” (f=1) diğer branş öğretmenlerinin en az görüş belirttiği neden olmuştur.

Ortaokul Öğretmenleri, sınıf içi sorunların çözümüne yönelik olarak 19 uygulamaya başvurmuşlardır. Öğretmenlerin en çok tercih ettiği birinci yol “Sözlü uyarıda bulunarak yapılanın yanlış olduğunu dile getirme ve sınıf içi kuralları hatırlatarak dinlemenin önemini belirtme” (T.Ö./ f=8, D.B.Ö./ f=28) , ikinci yol “Olumsuz davranışın tekrarı durumunda ses tonunu ve şiddetini yükseltme” (T.Ö./f=7, D.B.Ö./f=22), üçüncü yol ise “Jest ve mimikleri etkili kullanma” (T.Ö./f=4, D.B.Ö./f=10) ifadesidir.

Araştırma sonucunda farklı branşlarda olmalarına rağmen öğretmenlerin birbirine benzer sınıf içi sorunlarla karşılaştığı, dinleme kültüründen yoksun olmayı sorunların başlıca nedeni olarak gördükleri, sorunların çözümüne dair çeşitli yollara başvurduğu tespit edilmiştir.

Öneriler

Araştırma bulgu ve sonuçlarından hareketle dinleme eğitiminde karşılaşılan sınıf içi sorunlara yönelik olarak şu önerilerde bulunmak mümkündür:

1. Dinleme eğitimi yalnızca Türkçe dersinin değil, tüm derslerin ortak becerisi olarak görülmelidir.
2. Eğitim ve öğretim sürecinde dinlemenin toplum ilişkilerindeki önemine dikkat çekilerek bu değerlin kazandırılması konusunda uygulamalara dönük kazanımlara yer verilmelidir.

3. Öğrenciye dinleme kültürünü kazandırabilmek için sınıf dışı etkinliklerden yararlanılmalıdır. Örneğin öğrenciler tiyatro, sinema ve konferansa götürülebilir yahut okulda öğrencilerin ilgisini çekecek ve onları bilinçlendirecek konularda söyleşiler gerçekleştirilebilir.
4. Özellikle dinleme konusunda sorun yaşayan öğrencilere sunum yapma fırsatı verilmelidir. Böylelikle öğrenci empati kuracak ve başkalarını dinlemenin ne kadar önemli olduğunu anlayacaktır.
5. Dikkat dağınıklığı ya da özel nedenlerden dolayı kendini derse veremeyen öğrencilere uzman kişilerce psikolojik destek sağlanmalıdır.
6. Okullarda sınıf mevcutları azaltılmalı, teneffüs saatleri uzatılmalıdır.
7. Bütün disiplinlerin ortak paydası olan ve kişilik gelişimine olan etkisinden dolayı eğitimin odağındaki konulardan biri olan “davranış eğitimi” okullarda hem diğer derslerin kazanımları altında hem de ayrı bir ders olarak okutulmalıdır. Ayrı bir ders olarak okutulması durumunda davranış eğitimi ile ilgili bilgiler, okul rehber öğretmenleri veya bu konuda uzmanlık bilgisine sahip kişiler tarafından verilmelidir.
8. Öğretmenler derslerde bilgiden çok davranış eğitimi üzerinde dursalar da genellikle akademik başarı temel ölçüt kabul ediliyor ve sınavlarda yüksek puan alan öğrenciler ödüllendiriliyor. Oysa davranış eğitimindeki gelişmeler de kayıt altına alınmalı ve olumlu gelişme gösteren öğrenciler toplum karşısına çıkarılarak ödüllendirilmeli; bu konuda emek vermiş öğrenmenler takdir edilmelidir.
9. Bilindiği gibi alışkanlıklar küçük yaşta belirmeye başlar ve zaman içinde karakterin bir parçası haline gelir. Öğretmen tarafından dikkatle doldurulması gereken öğrenci gözlem formları için merkezi bir veri havuzu oluşturulmalı; sürekli tekrarlanan olumsuz davranışlar üzerinde durulmalı, öğrencinin kendini ne kadar geliştirdiği ya da olumlu yönde neden değiştiremediği araştırılmalıdır.

Referanslar

- Aktaş, Ş. ve Gündüz, O. (2011). Yazılı ve sözlü anlatım. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Akyol, H. (2012). Programa uygun Türkçe öğretim yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Altuntaş, İ. ve Akyüz, E. (2015). “Üçüncü ve dördüncü sınıf dinleme eğitiminde karşılaşılan güçlüklerin öğretmen görüşlerine göre belirlenmesi: nitel bir çalışma”. *International Journal of Language Academy*, 3(3), 293-305.
- Doğan, Y. (2016). Dinleme eğitimi. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Göğüş, B. (1978). Orta dereceli okullarımızda Türkçe ve yazın eğitimi. Ankara: Gül Yayınevi.
- Gücüyeter, B. (2009). “Türk dili ve edebiyatı derslerinde dinleme eğitimi”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 161-170.
- Güneş, F. (2013). Türkçe öğretimi-yaklaşımlar ve modeller. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Karasar, N. (2009). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Sever, S. (2005). Türkçe öğretimi. Ankara: Engin Yayınevi.
- Kemiksiz, Ö. (2017). “Dinleme becerisi üzerine yazılan makalelerin değerlendirilmesi”. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 5(1), 511-531.
- Üstün, B. (2016). “Veri Toplama Yöntemleri”. Erişim: https://www.phderneti.org/wpcontent/uploads/2016/03/veri_toplama_yontemleri.pdf (24.05.2020).
- Yalar, T. (2010). “İlköğretim 3. sınıflarda Türkçe dersi öğretiminde karşılaşılan sorunların öğretmen görüşlerine göre belirlenmesi”. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15: 30-41.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Extended Abstract

Although listening is one of the four basic skills of Turkish lessons, it is a natural member of the education and training process that makes its presence felt in all narrative activities. In this regard, listening education is a concept that should be emphasized not only in Turkish lessons, but in all lessons. The aim of this study is to reveal the classroom problems faced by middle school teachers in listening education. Within the framework of the stated purpose, the causes of the problems were examined; Also, the solutions that teachers frequently use are also emphasized.

The research is in the case study pattern; data were analyzed by content analysis. A total of 117 teachers working in secondary schools affiliated to the Ministry of National Education in Efeler district of Aydin province in 2017-2018 Academic Year participated in the study. 37 of the respondents are Turkish and 80 of them are other branch teachers: Teacher of Social Studies (20), English (15), Religious Culture and Moral Knowledge (16), Mathematics (12), Science (17).

The teachers participating in the research put forward 18 different views on the classroom problems encountered in listening skill: What are these problems and their frequency rates are as follows: 1. Speaking without speaking (f = 35), 2-3. Don't interrupt the speaker's speech (f = 22), both finger lift and "My teacher!" Using the word (f = 22), 4. Speaking amongst themselves (f = 16), 5. Closing into their inner worlds, Appearing to have listened without listening (f = 15), 6. Giving their attention to off-topic sources (f = 13), 7 -8. Getting up and running in class without permission (f = 10), Turning arousal into habit (f = 10), 9. Beginning early recovery (f = 9), 10-11-12. Making negative words and behaviors to their peers (f = 7), frequently requesting to go to the sink and toilet (f = 7), frequently throwing something in the trash (f = 7), 13-14. Doing homework for other lessons (f = 6), often looking at the clock or asking their peers how many minutes are left until the end of the lesson (f = 6), mixing their 15th bag (f = 5), bringing food, drinks into the classroom and consuming them in class. working (f = 4), 17. Unfairly cheering their peers (f = 3), 18. Using mobile phones (f = 2).

Turkish teachers (f = 15) and other branch teachers (f = 20) stated that students speak most without speaking. Inappropriately cheering their fellows (f = 1) and using their mobile phones (f = 1) is the least in-class problem that Turkish teachers encounter.

The second problem frequently faced by other branch teachers is that the students interrupt the speaker (f = 14), and the third problem is "Both the fingers and the " My teacher! " use the word "(f = 12). Using the mobile phone (f = 1) is the least in-class problem faced by other branch teachers. The fact that the use of mobile phones in schools is prohibited or that mobile phones are allowed within the framework of certain restrictions is among the factors affecting this situation.

The teachers who participated in the research suggested 10 different opinions as possible causes of in-class problems: 1. Lack of listening culture (f = 40), 2. Distraction (f = 32), 3. Classes crowded (f = 20), 4. Lecture Unpreparedness (Lack of equipment) (f = 13), 5. Low levels of readiness (not repeating the previous subject, not preparing for the new subject and not being able to establish a relationship between the topics) (f = 11), 6. Lack of lessons or topics (f = 9), 7. Family structure (Uninterested family, broken family, family with low socio-economic structure, etc.) (f = 7), 8. Short breathing (f = 6), 9. Desire to be the center of attention (Attention pulling effort) (f = 5), 10. Course length is long (f = 3).

Turkish teachers (f = 14) and other branch teachers (f = 26) mostly saw the phrase "lack of listening culture" as the possible cause of in-class problems. "Distraction" is seen as the second cause of problems for both Turkish (f = 12) and other branch teachers (f = 20).

It is seen that the teachers participating in the research applied to 19 applications for the solution of in-class problems. The frequencies of these practices are as follows: 1. Expressing what is done by giving a verbal warning and reminding the importance of listening by recalling the rules in the classroom (f = 36), 2. Increasing the tone and intensity of the negative behavior (f = 29), 3. Gesture and Effective use of mimics (f = 14), 4. Rewarding the student if he / she understands the error (Appreciation, raising the behavioral grade (f = 8), 5. Applying punishment in case of repetition of negative behavior (making an oral exam, ordering the whole class if eating and drinking, homework increase, decrease the behavioral

grade, write minutes or get support from administrative staff, etc.) (f = 7), 6-7. Ask the student to participate in the lesson (f = 6) and use different methods and techniques (f = 6), 8 -9. Emphasizing the importance of the subject (f = 5) and interrupting the lecture (Story, telling a joke, reading poetry etc.) (f = 5), 10-11. Giving the student a voice in expressing himself (f = 4) , Student Activating (f = 4), 12-13-14. Including smart board applications (f = 3), linking with current events (f = 3), trying to get to know him closely, strengthening the relationship (f = 3), 15-16-17-18-19. Silence waiting (f = 2), giving homework before the lesson (f = 2), dramatizing the subject (f = 2), meeting with the student's parents (f = 2), being close to the student by walking around the classroom (f = 2).

As a result, the most common in-class problem in “listening to students without speaking” is the most common in classroom education; “Students' lack of listening culture” is the main reason for these problems. Teachers who encounter similar problems in listening education use similar methods and techniques for their solutions. “Expressing what was done by giving verbal warnings and stating the importance of listening by recalling the rules in the classroom” was determined as the most preferred application of teachers for the solution of in-class problems.